

Příloha č. 1 - Dotazníkové šetření

1. Absolvovali jste na VŠ novinářskou specializaci, ať už kulturní nebo filmovou, která by vysvětlovala náležitosti žánru publicistické recenze?

Lidové noviny (Vojtěch Rynda):

Ano. Vystudoval jsem obor filmová studia na FF UK, končil jsem v roce 2006.

Lidové noviny (Marcel Kabát):

Vystudoval jsem žurnalistiku a masovou komunikaci na FSV UK (magisterský program) a poté ještě dramaturgii a scenáristiku na FAMU (bakalář); součástí studia žurnalistiky byl kurz kulturní publicistiky a v rámci studia dramaturgie jsem absolvoval kurz filmové kritiky.

Reflex (Tereza Spáčilová):

Neabsolvovala, pouze studovala: novinářská praxe mi v době mých studií připadala o mnoho zajímavější a smysluplnější než to, co nabízela katedra filmové vědy (později filmových studií) na pražské filozofické fakultě. Sice jsem tedy odchodila všechny ročníky, složila všechny povinné zkoušky magisterského studia, ale na diplomku už nějak nedošlo.

Reflex (Šimon Šafránek):

Ne.

Deník (Jana Podskalská):

Fakulta žurnalistiky UK (dnes FSV UK), volitelné semináře psaní povídek a recenzí a docházela jsem na FF na některé semináře filmové vědy (u Galiny Kopaněvy např.)

Deník N (Ivan Adamovič):

Nikoliv, vystudoval jsem obor Vědecké informace a knihovnictví na FF UK.

iRozhlas.cz (Kristina Roháčková):

Absolvovala jsem bakalářské a magisterské studium žurnalistiky na FSV UK. Právě při magisterském studiu jsem si zvolila kulturní specializaci, kde byl filmové kritice věnován jeden předmět. Dále si pamatuju akorát to, že se náležitosti jednotlivých zpravodajských i publicistických útvarů probírali v jednom z úvodních předmětů při bakalářském studiu.

iHned.cz (Tomáš Stejskal):

Studoval jsem rok bohemistiku, pak několik let estetiku a filosofii na FF UK, studia jsem nedokončil, ale teorii umění i jeho kritice jsme se tam věnovali hodně, byť převážně na teoretické a obecnější rovině.

Aktuálně.cz (Jan Gregor):

Vystudoval jsem FSV bakaláře obor žurnalistika a magistra mediální studia. Na žurnalistice jsme různé žánry probírali v předmětu Nory Dolanské.

Aktuálně.cz (Tomáš Seidl):

Vystudoval jsem Vysokou školu ekonomickou v Praze, v rámci níž jsem v pátém ročníku (1990/1991) absolvoval dva semestry ekonomické žurnalistiky. V tomto ohledu mám tedy dost specifické „žurnalistické vzdělání“. Díky němu jsem však ještě během studií mohl začít psát kulturně-ekonomické články do Hospodářských novin. Kulturní – zpočátku především hudební – recenze jsem začal ještě na škole psát také do Zemědělských novin.

Moviezone.cz (Matěj Svoboda aka Mr. Hlad):

Vystudoval jsem Fakultu přírodovědně-humanitní a pedagogickou na Technické univerzitě v Liberci, obor Učitelství pro 2. stupeň ZŠ, kombinace český a anglický jazyk. Mám magisterský titul. Co si vzpomínám, publicistický žánr recenze se tam možná probíral v rámci nějakého předmětu, ale jen okrajově.

Moviezone.cz (Václav Rybář aka imf):

Absolvoval jsem Mediální studia na Univerzitě Karlově (Mgr., 2017), ale to bylo až nějakých sedmnáct let poté, co jsem se začal recenzování kulturních děl věnovat. Nejdřív jako amatér, později jako placený profesionál. - Specializaci jsem neměl.

FandimeFilmu.cz (Petr Slavík):

Začal (a nedokončil) jsem FHS UK, obor Humanitní studia a FSV UK, obor mediální studia. Nevzpomínám si, že bych se tam či tam setkal s vysvětlováním náležitostí žánru publicistické recenze.

FandimeFilmu.cz (Jaroslav Mrázek):

Nikoliv, VŠ sociologie + historie. Zcela výjimečně jsem absolvoval nějaký kurz s filmovou tematikou... percepce filmové tvorby, taktéž něco o dějinách filmu. - Vystudován magisterský obor, momentálně studuji postgraduál (historická sociologie).

Kinobox.cz (Jakub Vopelka):

Ano, v současnosti teprve dokončuji bakalářské studium na brněnském Ústavu filmu – konkrétně jde o obor Teorie a dějiny filmu a audiovizuální kultury. Semináře filmové kritiky byly součástí programu, ale jinak je publicistické zaměření pouze okrajové a větší důraz je kladen na dějiny média, schopnost interpretace uměleckého díla a přístup k formální analýze.

Kinobox.cz (Tomáš Chvála):

Dva roky jsem studoval na Filozofické fakultě v Praze obor Filmová věda, ale došel jsem k názoru, že jestli budu muset absolvovat i ve třetím ročníku jen filmy do roku 1930, tak si raději dobrovolně propíchnu oči a šel jsem se raději naplno věnovat psaní o filmu a následně filmové scenáristice

2. Seznamovali jste s tím, jak psát filmovou recenzi, při nástupu do redakce a během svého působení v ní?
  - a. Bylo to od kolegů nebo nějakou formou „manuálu“?

Lidové noviny (Vojtěch Rynda):

Ne, v redakcích se většinou očekává, že člověk recenze psát umí už když do nich nastupuje. - Nejsm si ani vědom toho, že by nějaké „manuály“ na psaní recenzí v redakcích existovaly.

Lidové noviny (Marcel Kabát):

Spíše četbou jiných recenzí.

Reflex (Tereza Spáčilová):

Filmové recenze mě v žádné redakci psát neučili, maximálně jsem dostala dílčí radu nad konkrétním textem od editora. O existence manuálu rovněž nevím. Pravdou je, že každá redakce, jíž jsem jako kritička prošla (Instinkt, Marianne, iDnes/MF Dnes, Reflex), měla trochu jinou představu o tom, jak má vypadat ideální recenze, ale i to jsem musela pochopit tak nějak svépomocí.

Reflex (Šimon Šafránek):

Ne. u mě to nebyl žádný systémový krok, ale nějaký vývoj. mě film vždycky zajímal a recenze jsem četl v novinách, časopisy, internet, odborné publikace. Takže z toho si člověk udělá nějakou představu, co a jak.

Deník (Jana Podskalská):

Četba recenzí zkušených kolegů, filmových historiků a publicistů (Jan Lukeš, Eva Zaoralová, Jan Foll...) a publikovaných úvah či debat na dané téma.

Deník N (Ivan Adamovič):

Nikdo mi žádný návod nedával, písemně ani ústně. Učil jsem se pouze čtením jiných recenzí. Začínal jsem recenzemi na literaturu, k filmu jsem se dostal později a zkušenosti s recenzováním knih mě jistě ovlivnily.

iRozhlas.cz (Kristina Roháčková):

Krátká odpověď je: ne. Zkušenosti jsem sbírala publikováním na stránkách studentského e-zinu, kde forma mých recenzí vznikala trochu metodou pokus-omyl. Dalo mi to trochu jistoty, vyzkoušela jsem si, co funguje, ale bylo to spíš vlastní sebereflexí nebo diskuzí s editorem. Do redakce serveru iROZHLAS.cz jsem přišla jako směnař a až po několika letech zkusila nabídnout, že bych mohla psát filmové recenze, které se do té doby na serveru nepublikovaly. Jejich formu jsem s nikým nediskutovala, protože ani nebylo s kým. Žádný manuál neexistoval. Teď možná nějaký existuje v mé hlavě.

iHned.cz (Tomáš Stejskal):

Já jsem poměrně dlouho působil jako externista na volné noze, když jsem poprvé nastoupil do redakce v HN, už si mě vybrali na základě mých textů coby „hotového“ autora. Ale v úplných začátcích, kdy jsme s kamarády psali blog věnovaný asijské kinematografii, mi hodně pomohlo, že mi tehdy oba zkušenější kolegové texty pečlivě editovali a připomínkovali.

Aktuálně.cz (Jan Gregor):

Ne, ani od kolegů, pokud nepočítáme editorské poznámky, ani z žádného manuálu jsem se psaní neučil.

Aktuálně.cz (Tomáš Seidl):

Jak napsat filmovou recenzi (a zároveň rozlišovat další novinářské žánry) jsem se učil za pochodu, když jsem po absolvování VŠE nastoupil v roce 1991 do kulturní rubriky Zemědělských novin. V případě filmových recenzí mi pomáhaly především texty zkušených kolegů z jiných periodik, jejichž texty jsem považoval za přínosné.

Moviezone.cz (Matěj Svoboda aka Mr. Hlad):

Učil jsem se víceméně sám, píšu od šestnácti let. Cíleně jsem si vzdělání v tomhle oboru nedoplňoval. Jen četbou dalších recenzí.

Moviezone.cz (Václav Rybář aka imf):

Žádný manuál v redakci ohledně psaní recenzí neexistoval, na internetu se na konci devadesátek podobné nároky nevedly, psaní článků byla hodně volná disciplína a ve virtuálních redakcích vedle sebe seděli ostřílení matadoři z papírových redakcí i "blogující občané". Byl jsem v té době fanda, ale zároveň jsem hlтал české i zahraniční časopisy, takže jsem žánr recenze odkoukal a až zpětně nastudoval.

FandimeFilmu.cz (Petr Slavík):

S tím, jak lze přistupovat k recenzování jsem se seznamoval napříč několika různými redakcemi, formou školení, manuálu a zpětné vazby. Vedle toho jsem si dále rozšiřoval svoje vnímání recenzentského útvaru zájmem o přístup dalších recenzentů, českých i zahraničních.

FandimeFilmu.cz (Jaroslav Mrázek):

Teoreticky nikoliv, zkušenost se psaním textů jsem měl již od střední školy, základní věci jsem vstřebal v průběhu procesu už dávno před nástupem do redakce.

Kinobox.cz (Jakub Vopelka):

Žádné manuály ani zaučování ohledně psaní jsem neabsolvoval, nýbrž jsem nejprve posílal své recenze z vlastního studentského webu a po několika měsících mi byla nabídnuta částečná pracovní pozice. V naší redakci panuje tvůrčí svoboda a autorům se důvěřuje, mohou psát dle vlastního uvážení.

Kinobox.cz (Tomáš Chvála):

Pro mě bylo studium snahou spíše o rozvoj než o hledání cesty. Na studium jsem nastoupil někdy v roce 2006 tuším (musel bych dohledat), ale o filmu jsem začal psát do internetových magazínů již v roce 2000. Byl jsem na počátku „té“ volny lidí, která „využila“ začátku internetu u nás, svezla se na něm a rozvíjela se dynamicky v rostoucím novém prostředí (takto „vyrostla“ řada recenzentů, které oslovujete a téměř všichni jsme začínali na největších českých filmových magazínech Filmweb i Filmpub, mnozí i na obou).

3. Víte o tom, že existují nároky na to, jak kritiku členit na části, tj. úvod s popisem, hodnocení případně se srovnáním a backgroundem, a závěr?
- a. Držíte se jich?

Lidové noviny (Vojtěch Rynda):

„Nároky“ je silné slovo. Řekněme, že si jsem vědom toho, že recenze má jako každý žánr určitá pravidla. - Držím se jich podle potřeby, to znamená spíš minimálně: není důvod dávat nutně popis hned na úvod, hodnocení může textem prostupovat průběžně atd.

Lidové noviny (Marcel Kabát):

Ano, je to nejobvyklejší a logické členění recenze a většinou z něj myslím v zásadě vycházím, ale určitě neplatí, že by nebylo možné se od něj odchýlit, což občas také dělám (například považuji za užitečné někdy předsadit background na začátek atp.)

Reflex (Tereza Spáčilová):

Kritiku jsem se učila psát poměrně zevrubně právě při studiu filmové vědy, takže veškeré teoretické náležitosti (snad) znám. Současně jsem už tehdy od profesorů slýchala, že můj styl je “příliš publicistický” a také jsem velmi záhy seznala, že dodržet všechny jejich požadavky v omezených podmínkách novinářské praxe (kde se délka recenze často redukuje na několik málo řádek) je takřka nadlidský úkol. A že řešením bude asi jakýsi kompromis. Nicméně dodnes se je snažím mít na paměti.

Reflex (Šimon Šafránek):

Nevnímám to jako jako „nároky“, ale připadá mi +- takové členění logické, takže se toho +- držím.

Deník (Jana Podskalská):

Vím a snažím se držet.

Deník N (Ivan Adamovič):

Nesouhlasím s „návodnou“ otázkou. Recenze může mít rozličnou podobu a vámi uvedené členění zhruba odpovídá jakémukoliv žurnalistickému útvaru. Ale velmi zhruba členění na a) popis a b) zhodnocení často dodržuji.

iRozhlas.cz (Kristina Roháčková):

Ano, ale není to tak, že bych se jich vždy striktně držela.

iHned.cz (Tomáš Stejskal):

S teorií jsem ze studií poměrně dobře obeznámen, zároveň si myslím, že dobré texty nevznikají podle osnov. Že podobné definice mají, pokud někde, své místo spíše v psaní pro akademická a odborná periodika. Živý novinový text se nějak přirozeně drží nároku zaujmout v úvodu a elegantně skončit, ale při psaní odjakživa dávám hlavně na intuici.

Aktuálně.cz (Jan Gregor):

Jsem spíš samouk, který nároky na psaní recenzí objevoval instinktivně a spíš než z příruček, tak od ostatních kolegů nebo z anglických recenzí na internetu.

Aktuálně.cz (Tomáš Seidl):

Ano, vím, avšak v praxi spíše platí, že své nároky nebo pravidla, jak mají být články strukturovány, si stanovují především samy redakce. Psaní recenzí, jak je vnímám já, bych přirovnal k malování obrazu. Redakce vytváří jeho pomyslný rám (včetně „rozměrů“ plátna), kterých se autor musí držet (rozsah textu, způsob psaní titulků, perexů apod.). Ale jakým stylem bude samotný obraz namalován (tj. jak bude recenze napsaná), to už by mělo záležet na autorovi samotném.

Moviezone.cz (Matěj Svoboda aka Mr. Hlad):

Vím, ale neřeším to. Počítám, že se jich držím tak nějak automaticky, díky zkušenostem.

Moviezone.cz (Václav Rybář aka imf):

Ano, o formálních a obsahových nárocích mám povědomí, zároveň si ale myslím, že tak jako se mění jazyk, mění se částečně i nároky publika na články. Navíc lze spekulovat o tom, že recenze dnes již není totéž co kritika, minimálně řada mých kolegů v branži to odděluje. Kritika je pro ně odbornější druh textu, který v mainstreamových médiích bude čtenář hledat jen stěží.

FandimeFilmu.cz (Petr Slavík):

Tahle otázka mi přijde s prominutím buď málo specifická, nebo zavádějící. Nároky na kritiku jsou vždy takové, jaké si je určí sám autor, nebo jaké mu určí jeho nadřízený. Pokud máte na mysli nároky na odbornou kritiku, tak jak si je žádá filmová věda, pak je mi zřejmé, že pevně daná kritéria jsou, ale detailně jsem je nikdy nezkoumal, není mým cílem psát odbornou kritiku.

FandimeFilmu.cz (Jaroslav Mrázek):

Ano. Případ od případu, dle typu textu. Základní kostra a členění se dodržuje.

Kinobox.cz (Jakub Vopelka):

Mám samozřejmě ponětí o tom, jak by mělo vypadat rozčlenění textu, jenž komunikuje se čtenářem a podává o něčem kritickou výpověď, ale tyto postupy jsem si zautomatizoval spíše v průběhu aktivního psaní a na základě jiných recenzí od známých autorů, než abych se pouštěl do teoretického předběžného bádání. Své recenze pochopitelně rozčleňuji a úvod s popisem kontextu (příběhového, historického, žánrového), prostřední kritická část i závěr s vyvozením zjištění vždy začleňuji (pokud nejde o speciální retro recenze na starší známé snímky, kdy jejich dominanty vysvětluji s varováním i skrze spoilerování děje)

Kinobox.cz (Tomáš Chvála):

Povědomí mám, spíše pocitové. Vyrůstal jsem (od cca 10 let) nosem zabořený do časopisu Cinema (myslím tu starou dobrou, kdy ještě na obálkách byli Willis se Schwarzeneggerem a psali tam schopní lidé jako Jaroslav Sedláček, Iva Hejlíčková a další legendy své doby), takže jsem „okoukal“ jejich styl psaní a postupně si ho upravoval dle sebe.

4. Máte povědomí o „kritériích hodnocení“ filmů?

Lidové noviny (Vojtěch Rynda):

Nerozumím otázce. Chápu, že lze film hodnotit podle mnoha různých kritérií.

Lidové noviny (Marcel Kabát):

Ano, je to užitečné vodítko.

Reflex (Tereza Spáčilová):

Přiznám se, že žádnou takovou kategorii neznám, resp. nevím, že by kde byla kategorizována. (Asi jsem ve škole měla přece jen dávat větší pozor)

Reflex (Šimon Šafránek):

existuje něco takového obecně? Já vycházím ze zkušeností, ze znalosti toho tvůrce, jak se vyvíjí, jak ta látka mluví ke dnešku, řemeslo, a pak ta krása, vlastní vkus... ono je docela dobrý na ten film koukat bez předsudků, alias pochopit, proč tam asi je, to co tam je, a ne vyčítat, že tam nejsou věci, který já bych tam chtěl... taky je podle mě strašně důležitý říct, že kritik není žádným neomylným kompasem. jsou lidi na které je von Trier prostě moc. Ale ze čtenářského hlediska zase když tohle budu vědět, jak kdo píše, tak mi to taky pomůže udělat si o filmu obrázek, a o tom, jestli se mi to může/nemůže líbit.

Deník (Jana Podskalská):

Ano. Osobně se řídím tím, že mě musí film nějak zasáhnout (nikoli svou jalovostí) a dále tím, čím je výjimečný - v kontextu domácí (světové, což se už téměř nestává) tvorby, odvahou, nápadem, zpracováním.

Deník N (Ivan Adamovič):

Každý kritik si vytváří vlastní kritéria hodnocení, ta se mění s tím, jak kritik postupně zvyšuje jemnost svého vnímání a svůj rozhled v oboru. Samozřejmě se často podobají kritériím jiných kritiků.

iRozhlas.cz (Kristina Roháčková):

Ano, ale není to tak, že bych se jich vždy striktně držela.

iHned.cz (Tomáš Stejskal):

Tady asi přesně nerozumím otázce, znám různé teorie filmu i kritiky, znám rozdíly mezi tím, jak na filmy hledí dnes na školách moderní formalismus, jak se na ně dívá feministická či levicová kritika, která byla v módě před tím atp. Ale zároveň věřím, že si každé umělecké dílo říká o specifický přístup, kritika stejně jako samotná recepce je dialog. Rozhodně neuznávám psaní recenzí „sportovním“ způsobem, kdy se sčítají „body“ za kameru, scénář, herecké výkony. To umění degraduje na dostihy. Obecně mě méně zajímají technické výkony (ať už kameramanů, herců...), mnohem více uvažuji nad obecnějšími tématy, které film pojímá.

Aktuálně.cz (Jan Gregor):

Teď už ano, když jsem si vygoogloval, že pravděpodobně máte na mysli Bordwella a Thompsonovou, jejichž Umění filmu mám doma, ale tohle jsem neznal nebo jsem si nepamatoval.

Aktuálně.cz (Tomáš Seidl):

Ano, Bordwella a Thompsonovou jsem četl.

Moviezone.cz (Matěj Svoboda aka Mr. Hlad):

Řídím se hlavně vlastní diváckou zkušeností, porovnáním s podobnými filmy v žánru a podobně. Myslím, že ke každému filmu je třeba přistupovat individuálně a když to přeženu, nepsat negativně o hororu proto, že mě nerozesmál. Teorii v tomhle směru nastudovanou nemám a ani to nemám v plánu.

Moviezone.cz (Václav Rybář aka imf):

Bordwella a Thompsonovou čtu a sleduji, ale obávám se, že jejich rigidní zakotvení kritérií je použitelné jen pro odborné publikace a časopisy typu Cinepur nebo A2larm. V mainstreamových médiích, magazínech nebo podcastech je uchopení kritérií mnohem volnější. Důležité je samozřejmě srozumitelně zprostředkovat myšlenky čtenářům a ideálně se nesnažit tvůrcům v recenzích příliš tzv. kecat do řemesla (nabízet zdůvodnění, nikoliv řešení). Ale to je samozřejmě subjektivní pohled.

FandimeFilmu.cz (Petr Slavík):

Hádám, že odpověď vesměs viz výše? Aneb: Nestudoval jsem filmovou vědu nebo žádnou formu odborné kritiky ani žádný kurz, který by z něčeho takového vycházel.

FandimeFilmu.cz (Jaroslav Mrázek):

Ano.

Kinobox.cz (Jakub Vopelka):

Nejsem si tímto termínem úplně jistý, ale už v obecném znění mi připadá jako určité narušování svobody a subjektivity hodnocení, na čemž si zakládám. Hodnocení filmu vyvozují často až po sepsání recenze, kdy si udělám ve struktuře díla přehled a ujasním si, nakolik vlastně jisté poznatky, jež jsem si vytvořil během sledování, zapadají do celkového konceptu a zda dílo obohacují či naopak ochuzují. Kritéria hodnocení si tedy stanovuji zásadně sám a u každého filmu jinak – jinak se ostatně musí přistupovat k Bergmanovi a k Rogeru Cormanovi.

Kinobox.cz (Tomáš Chvála):

Nemám, ale hádám, že půjde o to, přes jakou optiku film hodnotím? (jestli jako pouhý divák, expert na téma ve filmu / filmový vědec atd).

5. Víte o tom, že existuje žánrové vymezení, tedy nároky na to, jak psát publicistickou recenzi, v odborné literatuře?

a. Věděli jste o tom i předtím, než jste je začali psát?

Lidové noviny (Vojtěch Rynda):

Opět mám problém se slovem „nároky“. Neexistuje žádný závazný kodex psaní recenzí, proto při jejich psaní nelze nic „nárokovat“. Nejspíš ale skutečně existuje odborná literatura, ve které je popsáno, jak má recenze v určitém ideálním případě vypadat. - Asi jsem to tušil.

Lidové noviny (Marcel Kabát):

Tatáž odpověď jako na minulou otázku. Tedy ano.

Reflex (Tereza Spáčilová):

Ano, byl to jeden z častých námětů diskuze, kterou jsme vedli na filmové vědě.

Reflex (Šimon Šafránek):

Ne, ale považuju za logický, že 1000 znaků do přehledu v časopisu budu formulovat jinak, než 15k do Filmu a doby... ale žánrové vymezení vždycky záleží na konkrétním médiu, na tom, kdo ho vede atp.

Deník (Jana Podskalská):

Ano, věděla. Praxe vás ale často přiměje mnohé z toho oželeť.

Deník N (Ivan Adamovič):

Nerozumím otázce. Odborná literatura o psaní recenzí moc není, resp. nebyla dostupná, když jsem je začal před 30 lety psát. Osobně jsem se učil jako samouk, pozorováním, vlastním přemýšlením, nesledoval jsem žádná pravidla.

iRozhlas.cz (Kristina Roháčková):

Ano, v omezené míře jsem se jim věnovala během studií na vysoké škole. Podstatněji ale až po dokončení studií formou samouctví, kdy už jsem měla větší představu o tom, co konkrétně mě zajímá, jací autoři. Během studií je ten záběr moc široký na to, aby byl ke specializaci čas. Vlastně jste od toho odrazováni.

iHned.cz (Tomáš Stejskal):

Ano, jak jsem psal, teorií jsem se zabýval mnohem dříve než praxí. Psát – ve smyslu publikovat – jsem začal relativně pozdě. Jen bych podotknul, že povědomí o tomhle mi nepřijde klíčové k tomu, zda je člověk kvalitní kritik/autor. Praxí se člověk relativně rychle naučí, jak psát text, byť by to třeba nemusel umět teoreticky vysvětlit. Mnohem důležitější mi přijde mít ten obecný estetický základ, umět o umění uvažovat.

Aktuálně.cz (Jan Gregor):

Že žánrové vymezení existuje, to mi bylo zřejmé, ale nikdy jsem to podrobně nezkoumal.

Aktuálně.cz (Tomáš Seidl):

Ano, vím, avšak na začátku 90. let nebyla odborná literatura tohoto typu v tuzemsku dostupná a internet tehdy neexistoval. Před napsáním své první „recenze“ v rámci fanzinu někdy koncem 80. let jsem o ničem takovém pochopitelně neměl ani tušení.

Moviezone.cz (Matěj Svoboda aka Mr. Hlad):

Vím a opět se tím nezabývám. V mých textech nechci jen suše informovat, ale vstupovat do nich trochu i jako autor s nějakou osobností a předpokládám, že čtenáři vědí, koho čtou a co jim jako autor můžu nabídnout.

Moviezone.cz (Václav Rybář aka imf):

Vím, a věděl jsem to i před první publikovanou recenzí. Ale protože většinou nepíši filmové texty do odborné literatury, má to na mou tvorbu pramalý vliv. Něco jiného je, když jsem na filmové téma psal bakalářskou práci. Autor by měl bez problému zvládat měnit formu i obsah textů podle cílového média.

FandimeFilmu.cz (Petr Slavík):

Ano, vím. Případně mohu nějak doplnit, pakliže nějaký aspekt opomím. - Je možné, že v té době jen mlhavě, ale už je to dlouho, co jsem psal první recenzi.

FandimeFilmu.cz (Jaroslav Mrázek):

Ano, předpokládám, že v teoretické rovině existuje odborná specifikace takřka jakéhokoliv typu textu. - Jasně mi to bylo, ale hlouběji jsem to nestudoval.

Kinobox.cz (Jakub Vopelka):

Odbornou literaturu zaměřenou na publikování recenzí jsem dosud nenačítal, což možná trochu souvisí i s tím, co jsem psal u předchozí otázky. Možná k tomu dojde, neboť po vystudování budu chtít své obzory rozšířit a psaní zlepšovat, ale zatím jsem ovlivňován tvůrčí svobodou v redakci a jako stále ještě začátečník si odborné rady schovávám do budoucna.

Kinobox.cz (Tomáš Chvála):

Vím, nikdy jsem neřešil.

6. Studovali jste tyto teoretické zdroje - v žurnalistice i filmové tvorbě?

a. Bylo to na vysoké škole nebo až před či přitom, co jste začali recenze psát?

Lidové noviny (Vojtěch Rynda):

Ne. Začal jsem recenze psát bez jakékoliv teoretické průpravy, prostě na základě toho, co jsem věděl ze střední školy a co jsem pochytil ze čtení cizích recenzí. Řekněme, že jsem tedy samouk: učil jsem se čtením a vlastním psaním.

Lidové noviny (Marcel Kabát):

Viz předchozí odpovědi – Ano, během studia na VŠ.

Reflex (Tereza Spáčilová):

(ANO) Dodnes jsem přesvědčena, že zdaleka nejvíc jsem se naučila ještě před školou, kdy jsem coby filmový fanoušek hltala články svých budoucích kolegů (černá recenzi stránka v Reflexu, kde publikoval Tomáš Baldýnský, byla ve své době kultovní záležitostí) a formovala si tím vlastní náhled na obor. Sama jsem se také už na gymnáziu snažila o jakousi filmovou dojmologii, již jsme pak na vysoké škole pouze dodala odbornější rámeček. Od své matky jsem dostala jedinou, ale myslím, že zásadní radu - psát recenze tak, jako bych chtěla přátelům v několika větách vylíčit, co jsem zrovna viděla v kině. Teorii jsem hltala hlavně v počátcích svých vysokoškolských studií, načetla všechny klíčové zdroje a autory, ale odmítala jsem se jí bezhlavě podřizovat - čím více filmařů jsem znala osobně, tím víc jsem vnímala propast mezi tvůrčím záměrem a výstupem analýzy (neboli že teoretici až příliš často hledají ve filmech věci, které tam prostě nejsou). Celý obor mi časem začal připadat až příliš umělý, což určitě následně ovlivnilo i můj přístup k recenzování jako takovému.

Reflex (Šimon Šafránek):

Ne.

Deník (Jana Podskalská):

Viz výše (ANO) – bod 1 a 2: Fakulta žurnalistiky UK (dnes FSV UK), volitelné semináře psaní povídek a recenzí a docházela jsem na FF na některé semináře filmové vědy (u Galiny Kopaněvy např.); Četba recenzí zkušených kolegů, filmových historiků a publicistů (Jan Lukeš, Eva Zaoralová, Jan Foll...) a publikovaných úvah či debat na dané téma.

Deník N (Ivan Adamovič):

Odborná literatura o psaní recenzí moc není, resp. nebyla dostupná, když jsem je začal před 30 lety psát. Osobně jsem se učil jako samouk, pozorováním, vlastním přemýšlením, nesledoval jsem žádná pravidla.

iRozhlas.cz (Kristina Roháčková):

Ano, v omezené míře jsem se jim věnovala během studií na vysoké škole. Podstatněji ale až po dokončení studií formou samouctví, kdy už jsem měla větší představu o tom, co konkrétně mě zajímá, jací autoři. Během studií je ten záběr moc široký na to, aby byl ke specializaci čas. Vlastně jste od toho odrazováni.

iHned.cz (Tomáš Stejskal):

Na tohle už jsem asi odpověděl. - Ano, předtím, než začal psát. (VŠ)

Aktuálně.cz (Jan Gregor):

(NE) Na psaní recenzí a vytvoření nějakého vlastního stylu jsem šel spíš instinktivně a syntézou toho, jak se píše jinde. Třeba recenze na Variety mají poměrně striktní strukturu a v Sight and Sound je hodně rozvolněná. Vždycky mi jde o to, abych popsal a zhodnotil co nejkompexněji ty nejvýraznější složky filmu.

Aktuálně.cz (Tomáš Seidl):

(ANO) Ony teoretické zdroje jsem – z důvodů vyplývajících z mé první i předchozí odpovědi – na vysoké škole nestudoval, a začal jsem se s nimi seznamovat až později „formou samouctví“. Je zajímavé si je přečíst. Nedomnívám se však, že naplnění či naopak nenaplnění oněch teoretických „nároků, jak psát publicistickou recenzi“, by mělo být jediným kritériem, podle kterého by se pak měla úroveň recenzí posuzovat.

Moviezone.cz (Matěj Svoboda aka Mr. Hlad):

Něco ano a samozřejmě po tom, co jsem začal psát. Popravdě si nedovedu představit, že někdo začne studovat psaní recenzí a teprve potom zkusí samotné psaní. (samouctví)

Moviezone.cz (Václav Rybář aka imf):

(ANO) Když jsem začal psát, studoval jsem zmíněné zdroje v rámci vlastního rozvoje - autorského i osobního. Nejprve jako samouk, poté v rámci studia Mediálních studií, k němuž mě přivedla má práce. Na konci devadesátek byl internet v rozpuku, chytil jsem šanci za pačesy a rozhodnul se psát a učit se za pochodu. Proto jsem odložil studia na později.

FandimeFilmu.cz (Petr Slavík):

Zase, co přesně je tím myšleno? Pokud vyloženě odborná literatura, tak v oblasti filmu minimálně. V oblasti internetové publicistiky jsem přelouskal jednu nebo dvě vysokoškolské učebnice. V oblasti odborné kritiky nic. Pokud jako „teoretické zdroje“ bereme úvahy jiných kritiků o tom, jak přistupují ke svojí práci, tak v tomto případě ano. - O všechno jsem se zajímal až PO tom, co jsem napsal první recenzi (maximálně jsem dostal nějaký krátký výklad v rámci gymnázia). Většinu informací jsem získal samostatně, pouze k učebnicím internetové publicistiky jsem přišel skrze vysokou školu.

FandimeFilmu.cz (Jaroslav Mrázek):

Letmo. *(ano, vlastní cestou při škole, tedy ale samuk)*

Kinobox.cz (Jakub Vopelka):

(ANO) Na vysoké škole mě můj vedoucí bakalářské práce spíše peskoval, když jsem se nechával při psaní textu unášet žurnalismy, a tento přístup je tak trochu charakteristický pro

celé studium. Odborná literatura a teoretické zdroje se omezovaly především na studium filmu a jeho historie, popřípadě historie doprovodných sociálních diskurzů. Recenze jsem začal psát společně se spolužáky proto, abych zkusil deklamovat svůj postoj k analýze uměleckého díla především z pozice vyprávění, přičemž jako zdroje mi sloužily hlavně neoformalistické koncepce čtení uměleckého díla a výzkum našeho profesora Radomíra Kokeše v jeho shrnující knize Rozbor filmu. (VŠ)

Kinobox.cz (Tomáš Chvála):

(ANO) V podstatě už jsem odpověděl. (VŠ) Vzorem byla čistě chuť psát o filmech, protože jsem měl rád film. Nezajímalo mě psaní odborných analytických recenzí, které mi stylem nevyhovují a nikdy mě nebavilo je číst. Recenzenta vnímám jako osobnost, s níž si pak vesměs coby divák urovnávám svůj názor/podle něhož se případně řídím, rád si nechám doporučit. Baví mě spíše pocitovost a osobní prožitek, než důsledné přemýšlení nad tím, „jak autor něco zamýšlel, když dal do filmu hrdinům zelené místo červeného auta“. Tomu vesměs odpovídá i můj osobní rozvoj. Prvotní texty byly čistě nadšenecké, poté jsem se snažil působit odborněji, ať už užíváním termínů nebo všeobecným přehledem. Dnes se snažím nabídnout hlavně své upřímné postřehy, doplněné hlavně o to, že jsem se během let stal scenáristou a tudíž se určitým způsobem i proměnilo to, jak nyní čtu film a přistupují ke kritice, protože mám z první ruky, jak složité (a chaoticky) film i seriál vzniká.

7. Vycházíte při psaní svých recenzí z toho, jak je píší ostatní kritici?

Lidové noviny (Vojtěch Rynda):

Ne.

Lidové noviny (Marcel Kabát):

Samozřejmě psaní kolegů vnímám a cením si (u nich i u sebe) spíše osobitého přístupu než standardního formátu recenze podle šablony. Domnívám se, že v prostředí filmové kritiky je důležitá pestrost, a to nejen pokud jde o samotné hodnocení filmů, ale i pokud jde o pojetí recenzního psaní.

Reflex (Tereza Spáčilová):

Ne. Naopak se snažím práci kolegů pokud možno nečíst, aby mě podvědomě neovlivňovala.

Reflex (Šimon Šafránek):

Nevycházím. Já mám nejradši ty filmové festivaly – Cannes atp. Tam to všichni vidíme poprvé, a tak už v tom sále při projekci vzniká nějaká nálada. Film a odborný publikum spolu komunikují. Po projekci mám rád si o tom ještě chvíli povídat... a nepsat to rovnou. Protože jsou filmy, které vás ráno naštvou, vykolejí, ale postupně rostou a večer je milujete.

Deník (Jana Podskalská):

Ne, snažím se mít svůj přístup k filmům, jsem ale často limitována rozsahem stránky v deníku, pro který píšu.

Deník N (Ivan Adamovič):

Neříkám že vycházím, ale určitě se o to zajímám a když mě někdo svým psaním inspiruje, rád se inspirovat nechám.

iRozhlas.cz (Kristina Roháčková):

Je dobré číst, jak píšou jiní kritici, aby se člověk příliš nezamotal do vlastní rutiny.

iHned.cz (Tomáš Stejskal):

Myslíte, jak píší o tom stejném konkrétním díle? Pokud je to možné, tedy hlavně u zahraničních filmů/recenzí, tak většinou čtu své oblíbené autory periodika, a nějak zohledňuji, jaké je celkové naladění k tomu filmu, zda moje smýšlení jde spíše s většinou či proti proudu. Ale jestli myslíte obecně, tak nemám nějaký vzor, jak bych chtěl psát. Hodně mě nicméně ovlivnilo například psaní Karla Theina, který je spíše filosof než kritik a ve svých textech vždy chodil hodně daleko „za“ interpretované dílo, což může pobuřovat jistou svévolností, ale také je to velmi inspirativní.

Aktuálně.cz (Jan Gregor):

Obecně ano, konkrétně u jednotlivých recenzí někdy. Ale nejdřív se vždycky snažím udělat nějaký neovlivněný názor sám.

Aktuálně.cz (Tomáš Seidl):

Zpočátku jsem se – jak jsem již zmínil – od některých vybraných kritiků, kterých jsem si vážil, opravdu učil psát. A měl jsem to štěstí, že jsem zhruba od poloviny 90. let s nimi mohl spolupracovat a učit se od nich v rámci téže redakce. Důležitým zlomem bylo pro mě působení v kulturní rubrice Lidových novin v letech 1994 až 1996. Tím nejzásadnějším ale byla má pravidelná spolupráce s Filmovým přehledem (od roku 1996 až do zániku jeho tištěné verze v roce 2013), který vedl Tomáš Bartošek. Ze zahraničních kritiků jsem si vždy cenil Leonarda Maltina pro jeho schopnost vystihnout podstatu filmu jen ve dvou, ve třech

větách. A předně dnes již nežijícího kritika Rogera Eberta pro jeho schopnost psát zasvěceně, a přitom srozumitelně, a zasazovat filmové recenze do obecnějších souvislostí, které překračovaly hranice filmu. To však neznamená, že bych se je snažil napodobovat.

Moviezone.cz (Matěj Svoboda aka Mr. Hlad):

V žádném případě. Obvykle čtu cizí recenze až po tom, co dopíšu svou.

Moviezone.cz (Václav Rybář aka imf):

Je samozřejmě důležité číst, jak píše kolegové. Záměrně říkám JAK a nikoliv CO. Každý má svůj vlastní proces, ale přečíst si před psaním vlastní recenze deset jiných je riskantní, protože se člověk vystavuje riziku neúmyslné inspirace nebo rovnou přejímání myšlenek. Znáť ale ostatní filmové novináře, jejich styl psaní a jejich názory je podle mého v oboru naprosto nezbytné. Samozřejmě není nutné znát všechny, ale nějaké to spektrum namíchané z deníkářů, přispívovatelů významných magazínů, odborných publikací, ale i kohokoliv, kdo třeba sdílí elementární vkus podobný tomu vašemu, je pro psaní a uvažování o filmu a jeho další rozvoj vždy výhodou.

FandimeFilmu.cz (Petr Slavík):

Pokud je to myšleno tak, zda vedu otevřenou polemiku s jinými recenzemi, tak spíš výjimečně a okrajově. Zvláště v textové podobě. Při audio/video recenzích to může někdy i víc. - Určitě ale musím být ostatními kritiky více či méně nepřímou ovlivněný, protože se primárně věnuji filmovému zpravodajství a zvláště zahraniční ohlasy a recenze filmů se ke mě prakticky vždy dostanou dříve, než je u nás ten či onen snímek k vidění. - Jestli je to myšlené tak, zda jsem se někdy strukturálně/stylisticky/filosoficky inspiroval u jiných autorů, určitě je to možné, ale nikdy jsem to nijak cíleně sám v sobě nemapoval.

FandimeFilmu.cz (Jaroslav Mrázek):

Ne, nicméně inspirativní kritiky (zpravidla zahraniční) čtu (ať už ty, co mají podobný vkus, tak i ty, s nimiž se zpravidla neshodnu).

Kinobox.cz (Jakub Vopelka):

Jak už jsem naznačil výše, velkou inspirací pro mě je perspektiva pana Kokeše, jenž je zřejmě největším odborníkem na teorie vyprávění a fikčních světů u nás. Jeho články však nejsou úplnými recenzemi, jako spíše souborem analytických postřehů o vnitřním narativním uspořádání a systému filmu. Cizí recenze zase tolik nečtu, ale když už ano, snažím se pak ve svých vlastních pokud možno odlišovat a jít vlastní cestou.

Kinobox.cz (Tomáš Chvála):

Vůbec.

8. Máte nějaký vlastní soubor zásad, kterých se při psaní recenzí držet?

a. Odkud jste při jejich vytváření vycházeli?

Lidové noviny (Vojtěch Rynda):

Ano. Klíčová je pro mě poctivost a integrita: být při psaní recenze maximálně upřímný, skutečně popsat, co si o tom kterém filmu myslím a „cítím“ bez ohledu na to, kdo ho natočil, co si o něm myslí jiní, jaké získal ceny atd. Další pravidlo je pokusit se v textu vypíchnout to hlavní a nejvýraznější. Recenze je poměrně krátký útvar, v tištěných médiích má většinou 2-3 normostrany, a proto se do něj na rozdíl od kritiky nevejde například zhodnocení všech formálních složek. Proto postupuju „kus od kusu“ a podle potřeby zdůrazním třeba herecké výkony, režii, výtvarnou stránku, věrnost knižní předloze... A do třetice se snažím tvůrce neurážet, nepovyšovat se nad ně, zbytečně neironizovat, netvářit se, že věci rozumím víc než oni. - Z let praxe.

Lidové noviny (Marcel Kabát):

Vzhledem k tomu, že píšu články do deníku, a nikoli odborné texty, snažím se psát pokud možno poutavě a přinášet někdy i jiný pohled a širší kontext než jen striktně filmově publicistický.

Reflex (Tereza Spáčilová):

Ze školy jsem si odnesla především zásadu, že bych se pokud možno měla vyhnout popisu děje. Snažím se také hodnotit vždy v rámci žánru, protože například i komerční komedie může být ve své kategorii kvalitní a není důvod, abych ji porovnávala jen s klasickými díly. Nezohledňuji naopak, co tvůrce zamýšlel (a mluvil o tom se mnou například v rozhovoru) nebo za jakých podmínek film vznikl (porodní bolesti nejsou polehčující okolnost). Především se ale snažím přistupovat k hodnocení bez předsudků: není žánr/autor/formát/stopáž atd, který by měl být přehlížen, nebo naopak zvýhodňován.

Reflex (Šimon Šafránek):

naznačil jsem už výše... sledovat tvůrce a jeho progresi, sledovat dobu a výmluvnost látky, všimnout si, jak mě zaujme režijní práce, herci, řemeslo, obrazová a zvuková estetika.

Vycházím z toho, že si chci o filmu udělat komplexní obraz. Neupřednostňovat sebe. Ale to jsou všechno věci, který se člověk učí postupně, kritikou a sebekritikou.

Deník (Jana Podskalská):

Už jsem to myslím popsala výše (bod 4 viz. “Osobně se řídím tím, že mě musí film nějak zasáhnout (nikoli svou jalovostí) a dále tím, čím je výjimečný - v kontextu domácí (světové, což se už téměř nestává) tvorby, odvahou, nápadem, zpracováním.”). Připojila bych k tomu srozumitelnost, neboť filmový publicista píšící pro deník by měl ctít cílového čtenáře, který v tomto případě nehledá hluboké analýzy, ale spíše doporučení – který film v kině navštívit a proč, či nikoli (a proč). - Ze svých dlouhodobých zkušeností, čtenářských reakcí i profesních debat s kolegy, případně interních debat v příslušném médiu.

Deník N (Ivan Adamovič):

Asi ano, ale velmi intuitivní a vědomě nezformulovaný. Opět, vycházel jsem pouze z vlastních nápadů a konfrontace s jinými recenzemi. Jedná se o takové věci, jako: snažit se nejdříve vnímat, proč je něco tak a tak natočeno, dřív, než napíšu, že to je natočeno špatně. Snažit se filmy vnímat v širším společenském kontextu. Vnímat filmy v rámci jejich žánru. Nespoilovat pokud možno. Nezdržovat se podrobným líčením děje. atp.

iRozhlas.cz (Kristina Roháčková):

Vždycky je prostor pro sebezdokonalování. Recenze je podle mě dost volný útvar, kde si můžete dovolit experimentovat. Každý dokáže „setřít“ filmovou adaptaci Cats, ale jen ti nejodvážnější si dovolí recenzi postavit na mňoukání přeloženém několika výkřiky. A čtenáři to ocení. Vlastně platí, že film si často o svoji formu řekne sám, takže nejde úplně říct, že by na každou recenzi šlo uplatnit tu samou šablonu, i když je to samozřejmě cesta nejmenšího odporu.

iHned.cz (Tomáš Stejskal):

Asi to vyplynulo z předchozích odpovědí. Stejně jako chci, aby moje texty byly živé a čtivé, tak podobně přistupuji i k uvažování nad tím, jak je psát. Nejsem příznivcem držení se nějakých metod ve smyslu návodů, jak psát, i ve smyslu nějaké teoretické metody, tedy nějakých striktních kritérií. Naopak rád nechávám některé věci vyznít mezi řádky, mám důvěru ve čtenáře, recenze by měla být něčím víc než suchou zprávou o autorově prožitku v kině či u obrazovky. Nejvíce mě formovalo samotné čtení textů kvalitních kritiků, co na mě funguje jako na čtenáře, se snažím sám využívat při psaní. Ale nikterak programově.

Aktuálně.cz (Jan Gregor):

Snažím se vždy v úvodu recenze nastínit nějakou hlavní hodnotící tezi, kterou se pak snažím jednotlivými argumenty podpořit. V závěru pak docházím k nějakému shrnutí.

Aktuálně.cz (Tomáš Seidl):

Nikdy jsem si sám pro sebe žádný soubor zásad nedefinoval, ale podvědomě se něčím takovým při psaní řídím. Klíčové je umět své názory jasně a srozumitelně formulovat i vyargumentovat a dokázat trefně pojmenovávat klady i nedostatky filmu. Minimalizovat popis dějové linky. Jména, názvy, data atd. vždy ověřovat pouze ze spolehlivých zdrojů (nejoblíbenější internetové databáze jimi nejsou). Zaměřovat se komplexně na všechny stránky filmu (tj. na mnohdy opomíjené složky, jako je hudba, střih, ale třeba i herectví). Vnímat film v širších dobových, společenských i politických kontextech. Nevystřikovat z recenzí své ego. Vytvořily se přirozeně zejména díky mnohaleté spolupráci s Filmovým přehledem.

Moviezone.cz (Matěj Svoboda aka Mr. Hlad):

Snažím se ke všemu přistupovat nestranně. I k filmům, které nepovažuji za dobré nebo u kterých nespádám do cílové skupiny. Pouze když vidím vyloženě odfláknutou práci, která vznikala s tím, že má vydělat peníze na nenáročném publiku a že se tvůrci nesnažili (mají špatné postsynchrony, odfláklý střih), nemá důvod být na film hodný.

Moviezone.cz (Václav Rybář aka imf):

Podvědomě asi ano, ale že bych měl vytištěný vlastní seznam "Jak psát recenze", to asi ne. Vycházel jsem kdysi dávno skutečně z formální stránky recenzí svých služebně starších kolegů, ať už šlo o časopisy Cinema, tvorbu Františka Fuky nebo dobové recenze v celostátních novinách, ale i např. herní magazíny Level, Score. Člověk snadno odhalí styčné body, osvojí si strukturu a zjistí, že pevně definovaný žánr recenze je příliš rigidní, než aby snesl každodenní praxi. I proto jsou ústupky a často dokonce i prohřešky podle mého přípustné.

FandimeFilmu.cz (Petr Slavík):

V ideálním případě by recenze měla snímek bez spoilerů představit, zasadit jej alespoň přibližně do nějakého širšího kontextu (z pohledu doby, žánru, platformy, autora, ústřední hvězdy....) a zhodnotit jej. Pokud možno by mělo být z recenze čitelné, z jakého východiska autor vychází – kdo autor je (jakou má diváckou zkušenost, co je pro něj u filmu důležité

atd.). Vlastně nezáleží až tak na tom, zda má autor „nakoukáno“, ale nakolik dokáže svoji osobní zkušenost s filmem přehledně a čtivě reprodukovat. Recenze je ryze subjektivní útvar, pokud někdo tvrdí cokoli jiného, tak se dle mého názoru bytostně mylí. V kontextu svého vidění by pak autor měl být schopný srozumitelně vyložit, co konkrétního na daném snímku považuje za podstatné/rozebírání hodné, jaký divácký zážitek to v něm zanechalo a proč. Neexistuje nějaká pevně daná šablona, podle které je potřeba vždy řešit herecké výkony, sociopolitické zasazení snímku nebo jakoukoliv jinou jeho dílčí součást. Každý film je specifický a do popředí u něj vystupuje něco jiného. Pokud recenzent dokáže čtenáři nabídnout úhel pohledu, jaký čtenář dopředu nečekal, pak jediné dobře (ale musí to samozřejmě být přirozené, nějaké odlišování se či dokonce „rebelování proti většině“ na sílu je k ničemu).

Recenze není „uživatelský test“, který má čtenáři film doporučit / nedoporučit, nicméně mezi publikem je po tom poptávka a člověk k „doporučování“ občas sklouzne, zvlášť nevyhnutelným uplatněním číselného hodnocení (to si žádá tlak trhu), případně závěrečným shrnutím. - Řeč byla celou dobu o ideálním stavu. Ekonomická realita soudobé online publicistiky je až na naprosté výjimky taková, že člověk má na psaní textu omezený čas, nemá příležitost v sobě film nechat „uležet“ a k textu se vracet. Prostě máte třeba tři hodiny na to, abyste dostali recenzi na web a vaším primárním cílem je napsat něco, za co se nebudete muset v budoucnu stydět, všechno ostatní je příjemný bonus. Psaní recenze musí v první řadě dávat ekonomický smysl (mluvím z pohledu recenzenta, který je zároveň šéfredaktor a vydavatel/majitel média).

Z průběžného utváření osobních preferencí napříč časem, ať už zkrátka z toho, jak se formovala moje osobnost a pohled na internetovou publicistiku a svět, nebo z toho, jak jsem byl postupně konfrontován s dalšími a dalšími internetovými publicisty z Česka i zahraničí.

FandimeFilmu.cz (Jaroslav Mrázek):

Ano, ať už se to týká formy či obsahu. - Ze zkušenosti autora a současně i čtenáře.

Kinobox.cz (Jakub Vopelka):

Jsem zatím zastáncem toho, že každý by měl psát podle svého nejlepšího uvážení. Osobně se při psaní recenze snažím příliš neodbočovat od filmu a věnuji se hlavně dostředivé analýze, tedy analýze směřující dovnitř díla a oproštěné od dalších nadbytečných kontextů. Vycházel jsem přitom právě od zmíněného přístupu pana Kokeše a motivuje mě v tom vlastní zájem o teorie vyprávění – čtenáři se snažím nabídnout jistou perspektivu čtení uměleckého díla, které

mu třeba uniklo a může mu pomoci film chápat trochu jinak, aniž bych arogantně prosazoval svůj názor a cizí odsuzoval.

Kinobox.cz (Tomáš Chvála):

Musím k dílu mít, co říct, jinak nemá smysl o něm psát. A kafe, hodně kafe.

dodatek k dotazníku: Lidové noviny (Vojtěch Rynda):

Abych shrnul svůj pocit z toho, kam Vaše otázky směřují – psát recenze mě nikdo neučil, žádnou literaturu jsem k tomu nestudoval. Prostě jsem někdy na střední v rámci předmětu Český jazyk-literatura zaznamenal, že žánr recenze existuje, ale nejspíš jsem to věděl už předtím a na střední škole jsem se k tomu nedozvěděl nic víc než co už jsem z čtení recenzí sám empiricky věděl. Vlastní recenze jsem začal psát prostě metodou pokusu a omylu. Na vysoké škole nás učili spíš věci jako je obecná vnímavost a citlivost vůči kinematografii, dějiny filmu a schopnost formulovat své myšlenky nezávisle na literárním žánru. Myslím, že pro vysokoškolské účely jsem za léta studií napsal celkem asi tak tři recenze.

Příloha č. 2 - Polostrukturované rozhovory

1. Jak jste se ke psaní filmových recenzí dostal/a?

Věra Míšková (Právo):

Vystudovala jsem Fakultu žurnalistiky s výběrovým seminářem Filmová scenáristika a hned po studiích jsem se začala věnovat psaní o amatérské (nejen filmové) umělecké tvorbě a později přešla k filmové publicistice a recenzím profesionálních filmů.

Iva Přivřelová (E15, Odvážné palce):

Během studií žurnalistiky, jeden spolužák je už psal a poskytl mi kontakty na distributory, kteří mě pak začali zvat na projekce. Psala jsem tehdy do online časopisu, který sháněl studenty jako redaktory, protože nemohl nic platit. Postupně jsem se v komunitě recenzentů seznámila s dalšími a přes ně pak získávala další práci. Stále pracuju na volné noze pro více médií.

František Fuka (FFFilm, Odvážné palce):

Začal jsem psát své názory na film na FidoNet (předchůdce internetu), později jsem tlumočil novinářské projekce amerických filmů, tam jsem se seznámil s redaktory časopisu Cinema a ti mi po nějaké době umožnili napsat první recenzi do jejich časopisu.

Kamil Fila (Ještě větší kritik, Aktuálně.cz):

Původně jsem chtěl psát o počítačových hrách, hodně mě v 90. letech inspirovaly herní časopisy Level a Score. Zároveň do těchto časopisů psali i filmoví a hudební publicisté, hodně jsem čerpal taky z magazínu Živel. Celá 90. Léta jsem odebíral Cinemu a v knihovně četl Kinorevue, taky jsem četl denně Mladou frontu DNES a Lidové noviny. Psaní mi šlo vždycky dobře, na gymnáziu jsem měl vlastní „časopis“, který jsem na gymnáziu šířil mezi spolužáky a kamarády na disketách ve formátu T602. Prakticky jsem si to ale psal hlavně pro sebe, byl to můj deníček tom, co jsem četl za knihy, viděl za filmy a hrál za hry. Toho, že mám talent, si všimnul i můj učitel Jaromír Blažejovský na Filmové vědě v Brně, který mě po prvním ročníku, kdy mi bylo 19 let, doporučil pracovat deset dní ve Filmových listech na LFŠ v Uherském Hradišti. Vzápětí se mě spolužák Jakub Macek, který dnes učí na FSS, zeptal, jestli nechci psát do školního webzínu. Velice rychle jsem se pak seznámil s Ivanem Adamovičem z Živlu, který mě zlanaril do prvního velkého internetového magazínu InZine, někdy v roce 2001. Postupně jsem se přes diskusní servery Okoun a Lopuch dostal mezi

externisty webů Filmpub, Filmweb nebo Moviezone a pak do papírové Cinemy (2003), Cinepuru (2005).

Karel Ryška (alias KarelR, Moviezone.cz):

Začal jsem psát filmové novinky na server Gorilla.cz a časem se k tomu přirozeně přidalo i psaní recenzí.

Ondřej Pavlík (Cinepur):

S pravidelným psaním recenzí jsem začal ve chvíli, kdy jsem nastoupil do prvního ročníku na filmovou vědu. Kontaktoval jsem redakci online časopisu 25fps, kam jsem následně několik let přispíval. V Cinepuru jsem začal publikovat rok poté, částečně díky výzvě tehdejší redaktorky Lucie Česálkové, která studentům brněnské filmové vědy nabídla možnost pro časopis psát. Odpověď na otázku tedy je, že jsem se k psaní recenzí dostal skrze studium filmové vědy.

Martin Šrajer (Film a doba):

Přes psaní komentářů na ČSFD. Na jejich základě jsem byl osloven, zda bych nechtěl něco publikovat.

Michal Kříž (Film a doba):

K psaní o filmu jsem se dostal díky přátelům v průběhu studia na VŠ. Založili tehdy internetový časopis Fantom, který se stal první platformou, pro kterou jsem začal pravidelně psát o filmu. Chtěli jiný pohled, nezatížený tradičním pohledem na filmovou historii. Chodili jsme na podobné filmy, pořádali na FF UP filmové maratóny (vždy v pátek od rána ve starém filmovém sále na fakultě; většinou jsme byli jedinými účastníky; filmy jsme pouštěli v originále, bez titulků, ale často šlo o díla tehdy v podstatě nesehnatelná), tzn. v mém případě šlo v podstatě o komunitní záležitost.

2. Jakou odbornost ke své práci máte a kde jste ji získal/a? (může jít jak o žurnalistické, tak filmové vzdělání)

Věra Mišková (Právo):

Fakulta žurnalistiky Univerzity Karlovy, obor periodický tisk, výběrový seminář filmová scenáristika (vedoucí Vladimír Kalina) diplomovou práci jsem psala na téma Česká filmová kritika.

Iva Přivřelová (E15, Odvážné palce):

Vystudovala jsem bakalářský obor žurnalistika na FSV UK, pak navazující mgr obor Mediální komunikace. Na filmové vědě jsem absolvovala jen několik přednášek.

František Fuka (FFFilm, Odvážné palce):

Odbornost nemám žádnou.

Kamil Fila (Ještě větší kritik, Aktuálně.cz):

Vystudoval jsem Teorii a dějiny filmu a audiovizuální kultury v Brně na FF MU. Jako druhý obor jsem měl filosofii, kterou jsem nedokončil, ale použil kredity z tohoto oboru jako doplňkové k hlavnímu předmětu. Kromě toho jsem dva semestry chodil na přednášky mediální teorie na FSS.

Karel Ryška (alias KarelR, Moviezone.cz):

Ke psaní recenzí mám nulovou odbornost. Zabývám se primárně filmovým zpravodajstvím a filmovou historií, recenzování se věnuji jen čas od času.

Ondřej Pavlík (Cinepur):

Viz výše, moje odbornost vyplývá především ze studia na Ústavu filmu a audiovizuální kultury FF MU. K tomu by se zřejmě dala přičíst dlouhodobá zkušenost (od r. 2011) s publikační a redakční praxí (25fps, Cinepur, A2, ČRo Vltava atd.)

Martin Šrajer (Film a doba):

Filmová věda FF UK.

Michal Kříž (Film a doba):

Nevystudoval jsem ani žurnalistiku, ani filmovou vědu. Jsem absolventem bohemistiky a filozofie, ale v dané době jsem se orientoval na literární vědu, estetiku, a to byla – zřejmě, ve zpětném pohledu – perspektiva, která mě přivedla k filmu, k zájmu o vizuální umění obecně. Na film jsem se tehdy díval jako na komplexní způsob, jak vyprávět (zůstalo mi to ostatně trochu dodnes).

3. Co je podle vás pro psaní recenzí důležité?

Věra Mišková (Právo):

Mít tzv. nakoukáno hodně filmů, umět je porovnávat mezi sebou (samozřejmě v rámci žánrů), umět své názory, v nichž se vedle určitých daných pravidel zrcadlí i osobní vkus,

podepřít řádnými argumenty a v neposlední řadě, zejména v deníkových recenzích, psát tak, aby mi čtenář rozuměl.

Iva Přivřelová (E15, Odvážné palce):

Mít rád filmy a zajímat se o kinematografii současnou i minulou a neustále si doplňovat znalosti.

František Fuka (FFFilm, Odvážné palce):

Aby výsledný útvar lidí buď bavil, nebo jim byl užitečný při rozhodování, na co jít do kina. V nejlepším případě obojí.

Kamil Fila (Ještě větší kritik, Aktuálně.cz):

Pamatovat si, co jsem viděl a umět potom film živým způsobem obsáhnout v textu. Vyhýbat se frázím, klišé a floskulím. Přijít při interpretaci na něco, co nikoho jiného nenapadne. Udělat z každého hodnoceného filmu svého druhu událost, umět ho zarámovat do širšího kulturního kontextu. Dát případným tvůrcům najevo, že chápu proces filmové tvorby. Umožnit čtenářům se pobavit nápaditými slovními spojeními. Představit si ideální cílové publikum a sledovat, jestli film uspokojuje jeho potřeby, a zároveň vést polemiku, odkud se tyto potřeby berou.

Karel Ryška (alias KarelR, Moviezone.cz):

Důležité je mít patřičný filmový rozhled a nestrávit půlku recenze popisováním děje, ale raději film vsadit do historického a žánrového kontextu. Stěžejní je také vlastní názor, který je u recenze mnohem důležitější než papouškování toho, co si myslí ostatní a jak je film obecně přijímán.

Ondřej Pavlík (Cinepur):

To je velmi obecná otázka, na kterou by se dalo odpovědět několikastránkovým referátem. Důležitých je hodně věcí. Kritik by měl mít schopnost sledovaný film pozorně vnímat, pamatovat si důležité scény (případně si dělat poznámky), umět film interpretovat a zasadit do obecnějších souvislostí (jak kinematografických, tak společensko-politických). Při samotném psaní jsou samozřejmě důležité formulační dovednosti, schopnost nabídnout originální či podnětnou tezi, argument nebo obohacující pohled. Osobitý styl psaní není nutně podmínkou, nicméně kritik by měl dbát i na svůj jazykový projev, vyvarovat se floskulí, otřepaných formulací atd. S tím vším pak souvisí celková „orientace“ (postoj/přístup) kritika k filmu, jeho tvůrcům a divákům, která se do jeho textů promítá – v ideálním případě by měl

kritik být vstřícný a empatický, nesoudit dílo předem a vyvarovat se stereotypního uvažování, nebýt arogantní a přehlízivý. Kritik by měl mít znalost filmové historie a tedy být schopen rozpoznat, do jakých estetických tradic film zapadá, případně jak je ozvláštňuje.

Martin Šrajer (Film a doba):

Rozhled. Znalost produkčních, sociopolitických a historických souvislostí. Otevřenost. Schopnost jít dílu vstříc. Snaha najít k němu vhodný klíč. Jazykový cit.

Michal Kříž (Film a doba):

Zájem o věc, ten je klíčový. Literatura a film pro mě byly (a stále jsou) přirozenou součástí života, nikdy to pro mě nebyla práce, proto jsem se vždy bránil stát se profesním recenzentem, kritikem, který musí pravidelně (a často rychle po zhlédnutí filmu) psát. Zní to možná pateticky, ale mít rád film je pro mě klíčové; dále samozřejmě – podle mého – je nutný přehled nejen o filmové kultuře, ale také všeobecnější rozhled. Konkrétně pro útvar recenze je také nutný jistý formulační um. Často je potřeba formulovat složitější, komplexnější věci na malém prostoru; psaní i čtení je věcí zkušeností a jisté formy tréninku.

4. Řekl/a byste, že žurnalistické vzdělání je k Vaší práci potřeba?

Věra Míšková (Právo):

Není nezbytně nutné - vždy je důležitější mít „o čem“ psát.

Iva Přivřelová (E15, Odvážné palce):

Určitě se hodí, dobře psát je u recenzí i kritik důležité a škola vám nějaké poučky ohledně psaní předá.

František Fuka (FFFilm, Odvážné palce):

K **mé** práci rozhodně ne, protože žádné nemám.

Kamil Fila (Ještě větší kritik, Aktuálně.cz):

Ne, vůbec. A ze zkušenosti lektora kritického psaní můžu říct, že většina studentů žurnalistiky jsou úplně nejhorší adepti na práci filmového recenzenta. Chybí jim většinou hloubka a pronikavost myšlení a převládá touha všechno hodnotit, aniž by chápali souvislosti.

Karel Ryška (alias KarelR, Moviezone.cz):

Žurnalistické vzdělání se podle mě hodí k psaní recenzí na viditelná a důležitá místa (Mladá Fronta, Cinepur atd.). Na fandovských filmových webech mi nepřijde zásadní, mnohem důležitější je, zda autor jednoduše umí nebo neumí recenzovat.

Ondřej Pavlík (Cinepur):

Myslím, že ne. Žurnalistické vzdělání myslím nemá většina českých filmových kritiků a nemyslím, že by to bylo na překážku. U těch, kteří žurnalistické vzdělání mají, nemám pocit, že by to jejich texty nějakým podstatným způsobem obohacovalo. A na druhou stranu se domnívám, že ti nejlepší kritici obvykle žurnalistiku vystudovanou nemají. Nevím, jestli to je náhoda nebo jen malý vzorek – současně se do toho promítají i moje vlastní preference. Kritika je ale dost svébytný žánr, k němuž je potřeba především umět přemýšlet, umět filmy sledovat, analyzovat, znát jejich pozadí (estetické, historické, politické), což jsou dovednosti, které žurnalistické vzdělání obvykle nepřináší. Hendikepem může být situace, kdy se kritik bez žurnalistického vzdělání dostane do živého novinářského provozu (například deníku nebo týdeníku). Řadu důležitých dovedností se ale lze i tak podle mého naučit takzvaně „za běhu“.

Martin Šraj (Film a doba):

Na základě vlastní zkušenosti si nemyslím, že je žurnalistika třeba k tomu, aby člověk dokázal přemýšlet a psát o filmech.

Michal Kříž (Film a doba):

Nemyslím si. Záleží samozřejmě, o jaké oblasti je řeč. Role recenzenta je dnes v podstatě mrtvá, profesionální novináři se většinou věnují širšímu kontextu (píše např. o kultuře obecně, ne jen o filmu; i když stále existují výjimky). Při nástupu do redakce naopak mohou být zkušenosti ze studia žurnalistiky výhodou, ale obecně řečeno v souvislosti s filmovou kritikou nejde – podle mého – o konkrétní obor, který člověk studuje.

5. Pakliže je podle vás netřeba, upřednostňujete vzdělání z jiného oboru, jako třeba filmového, či možná samouctví?

Věra Míšková (Právo):

S dnešní zkušeností bych upřednostnila vzdělání ve filmovém oboru s tím, že by si měl být recenzent následně vždy vědom toho, pro koho píše, konkrétně by měl mít sice odborné věci ze studií v hlavě, ale měl by psát vždy srozumitelně pro cílovou skupinu čtenářů, kteří se liší například u deníků a odborných časopisů.

Iva Přivřelová (E15, Odvážné palce):

Kombinace žurnalistiky s filmovou vědou je pravděpodobně ideální.

František Fuka (FFFilm, Odvážné palce):

Nemám žádné filmové ani žurnalistické vzdělání a nikdy jsem neměl dojem, že by mi bylo lépe, kdybych ho měl.

Kamil Fila (Ještě větší kritik, Aktuálně.cz):

Je to úplně jedno. Primární talent k psaní vám nikdo nedá. Systematičnost myšlení (a přitom určitá empatie) se dají získat při studiu libovolného humanitního oboru. Samouků je v oboru minimum - přece jen filmovou historii a už vůbec ne teorii nejde obsáhnout vlastní cestou.

Karel Ryška (alias KarelR, Moviezone.cz):

Mít rozhled, mít názor a umět psát podle mě pro fandovské filmové weby stačí. Vzdělání z jakéhokoliv příbuzného oboru ale samozřejmě nikdy není na škodu.

Ondřej Pavlík (Cinepur):

Viz výše. Ano, myslím si, že studium filmové teorie a historie poskytuje pro filmovou kritiku lepší přípravu, než studium žurnalistiky. Pokud student filmové vědy rád a dobře píše (to bývá obvykle propojené), k psaní recenzí se často přirozeně dostane. Svoji roli hraje i fakt, že na filmovědných oborech působí lidé z redakcí filmových časopisů nebo dalších médií, takže cesta k psaní filmových recenzí zde může být snazší. Nejde tedy jen o přístup ke kulturnímu, ale také k sociálnímu kapitálu.

Martin Šrajer (Film a doba):

Schopnost kritického myšlení a vnímavosti vůči umění je možná spíš otázkou individuálního rozvíjení těchto schopností než VŠ studia, které ale na druhou stranu určitě napomáhá tomu, aby šlo o rozvoj systematičtější, lépe zacílený.

Michal Kříž (Film a doba):

Jistá forma přípravy je samozřejmě nutná, resp. je velkou výhodou, ale nespojoval bych filmovou kritiku/recenzenství s nutností vystudovat konkrétní obor. Naopak i my stále hledáme ve Filmu a době autory/autorky, kteří/které nejsou „zatíženi(y)“ klasickým filmovým vzděláním, dokáží se na filmové umění podívat jiným způsobem. Přemýšlet zajímavě o filmu a kvalitně o něm psát nemohou jistě všichni, ale nezáleží na konkrétní formě vzdělání, která v jistých případech může být dokonce překážkou (viz např. stereotypy v pohledu na některá období, díla, autory).

6. Co by podle vás v recenzi nemělo chybět, tj. z jakých částí by se měla skládat?

Věra Mišková (Právo):

V úvodní části by si měl čtenář připomenout souvislosti (kdo to natočil, co má za sebou), děj přiblížit jen velmi zhruba a v hlavní části by se měla recenze soustředit na hodnocení tématu, obsahu, stavby příběhu, režii, kameru a herecké výkony - více se do běžné recenze nevejde.

Iva Přivřelová (E15, Odvážné palce):

Název filmu, informace, zda je k vidění v kinech či na vod, nástin děje (ale jen nástin, ne jeho převyprávění), argumentované hodnocení. Nemyslím si, ale že by recenze musela mít pevnou strukturu, kromě toho, že je důležité zmínit název filmu v prvním odstavci.

František Fuka (FFFilm, Odvážné palce):

Většinou by v ní neměl chybět zřejmý popis děje a zřejmé hodnocení kvalit filmu. Většinou. Napsal jsem i recenze, ve kterých chybělo i toto. Hlavně se snažím nespadnout do nějaké šablonovitosti (což je samozřejmě téměř nemožné, po tolika letech psaní).

Kamil Fila (Ještě větší kritik, Aktuálně.cz):

Podle mě to nejde nijak striktně stanovit. Média se vyvíjejí tak prudce, že jakákoli pravidla se jeví v rychlém vývoji zastaralá. V současnosti už víceméně skončila tradiční recenze ve stylu Cinemy - na úvod filmová povídka, potom hodnocení jednotlivých profesí, a nakonec malinká interpretace a dobrozdání, zda jít, či nejít. Jistě je dobré film jen nepopisovat, nebo jen nehodnotit, ale mít v textu určitou myšlenku, která vrcholí pointou v závěru. Jinak je úplně jedno, odkud se začne, nebo se při psaní vynechá nějaká složka. Každé médium si lehce diktuje jiné podmínky.

Karel Ryška (alias KarelR, Moviezone.cz):

Úvod s kontextem k samotnému filmu, krátký nástřel zápletky, rozebrání samotného filmu (plus případné srovnání s „konkurencí“), konečné shrnutí autorových myšlenek.

Ondřej Pavlík (Cinepur):

To je dost těžko zodpověditelná otázka. Osobně nad recenzemi neuvažuji takto normativně, nemyslím si, že by něco nutně musely mít nebo že by měly následovat nějakou ideální předepsanou strukturu. Hodně záleží na periodiku, do kterého kritik recenzi píše. Jiné požadavky (a možnosti) jsou v denním tisku, jiné zase v odbornějších časopisech, jako je

Cinepur nebo Film a doba, jiné zase ve fanouškovských online magazínech typu MovieZone. Na takto obecně položenou otázku ale nedokážu odpovědět.

Martin Šraj (Film a doba):

Nevěřím v mustr, podle kterého by měla recenze vznikat. Každé dílo si říká o jiný přístup. Hodně také záleží na typu média, resp. čtenářstva, kterému je určena. Jedinou podmínkou je, aby pokud možno srozumitelně sdělovala, co si autor/ka myslí o daném díle.

Michal Kříž (Film a doba):

Tradičně koncipovaná slohová výchova velí: recenze/kritika má mít v zásadě tři části: úvodní, informační, dále popisnou a především hodnotící. Myslím, že konsensus panuje nad hodnocením, prostě cílem/funkcí recenze/kritiky je vyslovit určitým způsobem jistý hodnotící soud, zvl. je to patrné u recenzí věcí běžné spotřeby (jak/zda fungují). V oblasti umění je to složitější, ale v zásadě podobné.

7. Proč si myslíte, že by filmová kritika měla mít pevnou strukturu - kompozici? Pokud nesouhlasíte s jakýmsi dělením - úvod s popisem, hodnocení s kontextem a srovnáním, závěr; odůvodněte to, prosím.

Věra Mišková (Právo):

Měla by mít spíše pevnou strukturu - kompozici proto, aby se v ní čtenář dobře orientoval a pochopil ji. Ta struktura totiž do značné míry odpovídá tomu, v jakém pořadí divák o filmu, který viděl přemýšlel - tedy o čem film je (téma), jaký příběh vypráví, atd.

Iva Přivřelová (E15, Odvážné palce):

Kritiku považuji za hlubší text pro jiné publikum než recenze (v podstatě recenze pro mě slouží jako (ne)doporučení pro ty, kteří film neviděli, kritika jako rozprava nad filmem, který čtenář viděl). Každý text by měl obsahovat určité informace, ale v jakém pořadí by mělo být na autorovi, který se může inspirovat i konkrétním filmem. Klidně může jako Peter Bradshaw napsat recenzi, jako kdyby ji psal sám Hulk, apod.

František Fuka (FFFilm, Odvážné palce):

Filmovou kritiku jsem nestudoval a nezajímá mě. Snažím se vždy upozorňovat, že jsem recenzent a nikoliv kritik. Takže mohu psát cokoliv, jakkoliv a nemusím dodržovat žádná "pravidla". Kdyby mé recenze měly mít nějakou pevnou formální strukturu, nepsal bych je. Když ji po mně někdy někdo chtěl, brzy jsem pro něj přestal psát.

Kamil Fila (Ještě větší kritik, Aktuálně.cz):

Tradiční média jsou u konce s dechem. Většina se bulvarizuje a zkracuje texty tak, že v nich ani žádná struktura být nemůže. Jsou to většinou jen glosy a noticky. Oproti tomu internetová média mají nekonečné pole svobody, o čem a jak psát. Jde se rozpřáhnout k eseji nebo meta-kritice, tam se při psaní pohybují nejčastěji.

Karel Ryška (alias KarelR, Moviezone.cz):

Souhlasím spíš s pevnější strukturou. Pokud se chce někdo o filmu rozepsat jinak, nevidím v tom problém, může s klidem vynechat slovo recenze v titulku.

Ondřej Pavlík (Cinepur):

Kritika nemusí mít pevnou strukturu, protože způsob psaní se může lišit v závislosti na individualitě kritika, cílovém periodiku, hodnoceném filmu atd. Kritika vždy byla žánr, který pisateli umožňoval relativně velkou svobodu vyjádření a existují proto různorodé typy kritického vyjádření, které se pevné struktuře vzpírají. Jinak bude vypadat impresionistická kritika ve stylu Jiřího Cieslára, jinak zase novinová recenze Mirky Spáčilové... Osobně mi je jakékoli předepisování pevných pravidel a norem dost cizí, takže možná to zde hraje roli, ale myslím, že je to opravdu něco, co se už z podstaty vylučuje s žánrem umělecké kritiky.

Martin Šrajer (Film a doba):

Viz předchozí odpověď. Kulturní publicistiku nevnímám jako psaní s jasně danými pravidly (à la deníkové zpravodajství), ale jako tvůrčí aktivitu. Pokud by se každý text držel stejné kompozice, bylo by to z hlediska čtenáře nezáživné, předvídatelné. Samozřejmě je žádoucí, aby text měl řád, aby na sebe odstavce navazovaly a postupně zodpovídaly určité otázky, ale tento řád by měl vyplývat z potřeb toho kterého díla, média a textu, ne být vnucen zvnějšku.

Michal Kříž (Film a doba):

Nemyslím, že by měla mít pevnou strukturu, spíše by měla plnit svou funkci. Osobně dávám přednost „průběžnému hodnocení“, tedy nikoliv hodnocení na závěr apod. Nicméně existuje jistý úzus, až norma, co by recenze splňovat měla, čemu by se měla naopak vyhnout (tradičně: vyzradit příp. výraznou pointu díla) atd.

8. Jak by podle Vašich znalostí a zkušeností měl recenzent film hodnotit?

Věra Mišková (Právo):

S respektem k práci všech zúčastněných, ale také s respektem k divákům, kteří za návštěvu kina platí.

Iva Přivřelová (E15, Odvážné palce):

Měl by umět odhlédnout od velmi subjektivních kritérií a jeho momentálního rozpoložení, měl by umět film zasadit do určitého kontextu, měl by se zamyslet, proč se mu něco na filmu líbilo a nelíbilo.

František Fuka (FFFilm, Odvážné palce):

Nejsem si jist, jestli otázku dobře chápu, nicméně: Recenze filmu je vždy subjektivní. VŽDY. Snažím se svůj názor vždy nějak vyargumentovat, ale i ta argumentace je vždy subjektivní, takže nevidím problém v tom, že někdy argumentaci zcela vypustím a jen si z filmu dělám legraci (například).

Kamil Fila (Ještě větší kritik, Aktuálně.cz):

Můj přístup je v zásadě horizontální. Neexistuje pro mě hierarchie více a méně hodnotných žánrů. Nedělám si žádné soukromé žebříčky. Každé dílo je svět sám pro sebe, něčím specifický, a zároveň vpletený do souvislostí s jinými díly. Na mně je naznačit, čím je film typický, nebo inovativní, a jak navazuje na určitou tradici.

Karel Ryška (alias KarelR, Moviezone.cz):

Měl by ho samozřejmě hodnotit nestranně a upřímně. Navíc není od věci zůstat v kontextu daného žánru (pokud to film dovoluje), tudíž nesrovnávat úplně hrušky s jablky.

Ondřej Pavlík (Cinepur):

Fundovaně, nepředpojatě, empaticky.

Martin Šrajer (Film a doba):

Bez argumentačních faulů a osobní zaujatosti. S maximálním ohledem na to, co viděl a slyšel ve filmu samotném, ne co si domyslel a vložil do něj např. na základě svého světonázoru.

Michal Kříž (Film a doba):

Asi neexistuje jasný a jednotný způsob, často převáží zájem konkrétního recenzenta (o styl vyprávění, vizualitu, scénář, herecké výkony apod.). Z mého pohledu je zásadní perspektiva, kterou recenzent zvolí, její nápaditost a vztah k recenzovanému dílu; plus asi také kontext, v

rámci kterého recenzent dílo vidí/hodnotí (předchozí filmografie autora/autorky, národní/žánrový kontext atd.). Nejsem fanouškem čistě informačních recenzí (kdo, kdy, jak a počet hodnotících hvězd).

9. Jaké aspekty snímku nebo jeho produkce by hodnocení nemělo minout?

Věra Míšková (Právo):

Téma, obsah, strukturu vyprávění, obrazovou složku, režii, herecké výkony.

Iva Přivřelová (E15, Odvážné palce):

Režii, scénář, herce.

František Fuka (FFFilm, Odvážné palce):

Filmové aspekty, které by se ve filmu měly VŽDY objevit, podle mě neexistují. Pokud tím nemyslíme objektivní technické chyby typu - nebyl slyšet zvuk - nebo - obraz byl rozostřený takže nebylo nic vidět.

Kamil Fila (Ještě větší kritik, Aktuálně.cz):

Film si většinou sám řekne, co je na něm důležité k popisu nebo polemice. Filmové recenze nejsou neoformalistické analýzy, aby se v nich rozebíraly všechny složky. Čím žurnalističtější přístup, tím víc je film společenskou kauzou a méně uměleckým dílem. Snažím se mezi tím balancovat a nepropadat úplně druhé straně.

Karel Ryška (alias KarelR, Moviezone.cz):

Scénář, režie, technická stránka, herecké výkony, celkový dojem.

Ondřej Pavlík (Cinepur):

Opět velmi záleží na konkrétním filmu a cílovém periodiku. Nelze zobecnit.

Martin Šrajer (Film a doba):

Opět záleží na konkrétním díle. U každého je relevantní a zasluhuje si zvýšenou pozornost něco jiného, čím je dané dílo výlučné, co představuje jeho dominantu. Žádný rozbor nemůže být tak komplexní, aby postihl všechny složky.

Michal Kříž (Film a doba):

Opět záleží na recenzentovi, který má také mít svůj rozpoznatelný styl, přístup/pohled. Osobně bych v recenzním/kritickém textu neopomenul rovinu vizuální (kamera, střih, mizanscéna) i rovinu vyprávění, na které se ostatně vizuální komponenty podílejí taktéž. Věci

další (biografické, produkční) většinou zmiňuji jen v případě, že jsou pro dílo a pro způsob porozumění důležité.

10. Odkud jste čerpal/a znalosti o tom, jak by se filmová recenze měla psát?

Věra Míšková (Právo):

Především z recenzí publicistů, jejichž práce jsem si vážila.

Iva Přivřelová (E15, Odvážné palce):

Především čtením recenzí zkušenějších a často zahraničních novinářů.

František Fuka (FFFilm, Odvážné palce):

Odnikud. Psal jsem, co se mi chtělo.

Kamil Fila (Ještě větší kritik, Aktuálně.cz):

Semináře Jaromíra Blažejovského, dva semestry. Pak jsem připravoval disertaci o filmové kritice a načetl všemožnou dostupnou literaturu v češtině a angličtině. Celkově jde o desítky publikací a další desítky článků. V něčem mi vždycky pomáhaly postupy editorů, ať už to byl Ivan Adamovič ve více médiích (provází mě přes dvacet let), Helena Bendová v Cinepuru, Iva Hejlíčková v Cinemě, Pavel Kroulík v Aktuálně a Respektu, nebo Iva Baslarová ve Filmových listech a Ještě větším kritikovi. Hodně mi pomohl i Jiří Voráč při psaní knihy o Davidu Lynchovi. Můj problém je, že při svém ADHD nedoříkávám myšlenky, protože mám pocit, že jsem to už napsal. Pokud mi někdo ukáže, že ne, tak danou pasáž zkonkretizuju.

Karel Ryška (alias KarelR, Moviezone.cz):

Čtením stovek recenzí z nejrůznějších zdrojů, od filmových časopisů po filmové weby.

Ondřej Pavlík (Cinepur):

Do značné míry jde o tzv. tacitně získanou dovednost, která vychází primárně ze čtení jiných recenzí a inspirace získané od autorů, jejichž styl psaní je mi z nějakého důvodu blízký. Menší roli hrály vzdělávací instituce, gymnázium a později univerzita.

Martin Šrajer (Film a doba):

Primárně čtením cizích recenzí, případně i teoretičtějších textů o filmové a literární analýze a interpretaci.

Michal Kříž (Film a doba):

Z diskuzí s kolegy, z jejich textů a také na základě četby zkušenějších, většinou zahraničních, recenzentů/kritiků. V neposlední řadě je důležitá vlastní praxe, reflexe starších textů apod.

11. Jaké má Vaše redakce nároky na psaní filmových recenzí? Pokud u Vás existuje nějaký úzus, alespoň částečně jej, prosím, popište.

Věra Míšková (Právo):

Žádný úzus pro psaní recenzí neexistuje, to je moje zcela svobodná práce. Jediný úzus spočívá ve výběru filmů - zásadně recenzujeme všechny české filmy, publikujeme je až po premiéře, jinak je to věc mého výběru.

Iva Přivřelová (E15, Odvážné palce):

Existuje jen omezení délky, dále redakce chtějí, aby recenzent psal jaksi obecně nebo v plurálu, ne tedy se slovy „já si myslím“, jak bývá časté v zahraničí, což si myslím, že přispívá k čtenářskému nepochopení žánru recenze jako pouze jednoho z možných názorů.

František Fuka (FFFilm, Odvážné palce):

Tato otázka pro mne nemá význam, neboť jsem svou vlastní redakcí.

Kamil Fila (Ještě větší kritik, Aktuálně.cz):

Redakce webu Ještě větší kritik jsem já. Moje nároky jsou takové, aby texty nebyly hloupé a byly téměř všeobsažné. Aby základně držely pohromadě, tak je čte zkušená editorka, která mi pokládá všetečné dotazy. Do ostatních médií si jinak vždy dohodnu téma a délku a snažím se psát o něco jednodušeji.

Karel Ryška (alias KarelR, Moviezone.cz):

Délka někde mezi 6-12 odstavci a číselné hodnocení s verdiktem. Vše je víceméně necháno na „zdravém rozumu“ autora, aby měl text hlavu a patu, což vzhledem k mnohaletým zkušenostem není problém.

Ondřej Pavlík (Cinepur):

Recenze v Cinepuru by měla mít rozsah cca 4000 – 4200 znaků. Z obsahového hlediska by mělo jít o text, který dokáže pohled na film prohloubit, nikoli jen zprostředkovat hodnocení autora – a to i vzhledem k tomu, že recenze v tištěném Cinepuru pravidelně vycházejí se zpožděním oproti premiéře filmu a měly by tedy nabízet víc než jen dojmy. Rubriku recenzí

má v Cinepuru na starosti Antonín Tesař, takže jeho vyjádření zřejmě bude o něco spolehlivější.

Martin Šraj (Film a doba):

Hlavní podmínkou je kvalita textu, který by pochopitelně neměl být urážlivý, osobně zaujatý nebo nesnášenlivý.

Michal Kříž (Film a doba):

Pro nás, myslím, že můžu mluvit i za kolegy, je důležitý výběr, co se vlastně bude vůbec recenzovat/hodnotit. Dále již zmiňovaná perspektiva toho kterého recenzenta, zda je zajímavá, přínosná apod., v něčem obohacující stávající kontext podobných úvah. Schopnost formulovat srozumitelně a najít odpovídající klíč k dílu jistě také hrají roli. Další věci se většinou řeší individuálně, v každém případě se vyhýbáme (nebo se aspoň snažíme) povrchnosti, provokativní senzacechtivosti, která se ráda vydává za serióznost a kritičnost, přitom o některých věcech se opravdu nevyplatí psát.

12. Jak hodnotíte kvalitu filmových recenzí v českých médiích, pokud byste měl zprůměrovat alespoň známý tisk nebo weby a jejich autory?

Věra Míšková (Právo):

Práci svých kolegů nehodnotím, mohu pouze poznamenat, že tak jako v celé žurnalistice, tak i v psaní recenzí zejména na webech velmi upadá český jazyk, a to jak v pravopisné, tak stylistické stránce.

Iva Přivřelová (E15, Odvážné palce):

Záleží na konkrétních autorech. Několik jich je dobrých a jejich recenze mě zajímají, řada jich píše rychle a povrchně, weby, kde autoři pojmají recenzi jako příspěvek na blog, řadí kvalitu českého psaní o filmu nejvíce.

František Fuka (FFFilm, Odvážné palce):

Občas si přečtu nějakou českou filmovou recenzi (např. na Moviezone), ale většinou mě nudí. Sleduji především zahraniční recenze (pokud nějaké sleduji).

Kamil Fila (Ještě větší kritik, Aktuálně.cz):

Naprostá většina mého čtení o filmu jsou knihy a články v angličtině. Českou scénu sleduju už málo. Všichni vědí, že Mirka Spáčilová je dvacet let mimo. Můžeme ji brát jenom jako učebnicově špatný příklad. Weby čtu namátkově, stejně jako třeba Cinepur nebo Film a dobu. U spousty mladších autorů mám pocit, že jsou analyticky trefní, ale celkově nevypsání a

jejich jazyk je tuhý. Celkově jsem trochu unavený z fanboy kultury a neutuchajícího kolotoče hypu. A vždycky mě překvapí, když je někdo mladší přízemní v názorech a nápadech. Momentálně ale nejsem vhodná osoba, která může popisovat současný stav české filmové kritiky, to jsem byl před patnácti, možná ještě deseti lety. Spíš se teď přesouvám do pozice, kdy budu výrazně uzavřenější v psaní ještě delších textů než doposud. Mám před sebou knihu a velké přednášky.

Karel Ryška (alias KarelR, Moviezone.cz):

Ve chvíli, kdy jsem recenze začal psát, jsem je do velké míry přestal číst, takže doufám, že je kvalita pořád alespoň ucházející. Existuje několik recenzentů, kteří jsou už mnoho let dost mimo (nemluvím o názoru, ale o formě recenzí), jejich nadřazeným a čtenářům to ale očividně nevádí, takže se s tím musíme naučit nějak žít.

Ondřej Pavlík (Cinepur):

Opět těžko hodnotit takto plošně, každá oblast má svoje specifika. Osobně si myslím, že české kritice momentálně chybí dvě věci: důkladnější znalost filmové historie a osobnosti s výrazným rukopisem.

Martin Šrajer (Film a doba):

Při lehkém zjednodušení lze tvrdit, že čím čtenější je dané médium, tím nižší je úroveň jeho recenzí. U těch nejčtenějších převažují dojmy, slovní vata, neznalost kontextu, neochota investovat do díla víc času a mentální energie, kompoziční rutinérství. U menšinových médií, např. zaměřených na reflexi kultury, je originalita myšlení i tvůrčí invence vyšší.

Michal Kříž (Film a doba):

Nemám rád paušální odsudky. V ČR působí kvalitní recenzenti/kritici, ale není jich mnoho. V klasických denících v podstatě nikdo, ale existuje pár jmen, jejichž texty si rád vždy přečtu. Snažíme se s nimi ostatně spolupracovat.

13. Proč byste řekl/a, že by se měla podoba recenze v čase aktualizovat, pokud s tím souhlasíte? Pakliže jste pro konzervativní zachování alespoň některých jejích nároků, uveďte, kterých a proč.

Věra Míšková (Právo):

Pokud jde o aktualizaci, určitě se vyvíjí jazyk i styl psaní, stejně jako se vyvíjí všechno, takže je třeba, aby dnešní čtenář četl recenzi psanou současným jazykem a stylem, pokud jde o

kompozici, na té asi není důvod něco měnit. A samozřejmě se recenze vyvíjejí v souvislosti s tím, jak se vyvíjí kinematografie, protože se dnes točí zcela jiné filmy než před lety a tudíž si recenze u různých filmů všímají i jiných věcí než v minulosti, například úrovně použitých technologií.

Iva Přivřelová (E15, Odvážné palce):

Myslím, že recenze i kritika by měla být živá, určitě by neměli všichni psát o každém, filmu a pro každé médium stejně. Jediné, co je třeba zachovat, jsou jasné informace, o jakém filmu píšeme a kde je k vidění.

František Fuka (FFFilm, Odvážné palce):

To asi není vhodná otázka pro mě, protože já jsem zastánce toho, aby recenze měla naprosto volnou, ničím nespoutanou formu. Tedy jsem i pro to, aby má dnešní recenze vypadala zcela diametrálně jinak, než ta, kterou jsem napsal před týdnem. Nepoužil bych pro to ale slovo "aktualizace". Pro zachování čehokoliv rozhodně nejsem.

Kamil Fila (Ještě větší kritik, Aktuálně.cz):

Paradox je, že mi většina vývoje připadá, že jde špatným směrem, a můj způsob psaní je převážně konzervativní kontra-revoluce. Minimálně v tom smyslu, že nepíšu služební texty a nesnažím se recenzi odlišit od nejbližšímu cílovému publiku (zda jít, či ne), ale, že mi jde o nějakou věc, a že každý film beru vážně a je pro mě příkladem nějaké kulturní tendence. Jeden známý o mě řekl, že nerecenzuju jenom filmy, ale celý svět. Jinak mi nevádí vkládat do článků hypertextové odkazy, používat slangový jazyk, pracovat se současnou memetickou kulturou apod. Některé postupy infotainmentu mi přijdou dobré, pokud přispívají ke zhuštění textu, nebo k tomu, aby někdo dočetl náročný útvar.

Karel Ryška (alias KarelR, Moviezone.cz):

Jsem pro konzervativnější zachování hlavy a paty, aby recenze pořád měly přibližně tu samou informační hodnotu. Zároveň se ale nebráním jiným formátům, které hodnotí filmy, ať už textovým nebo audiovizuálním.

Ondřej Pavlík (Cinepur):

Obecné chápání toho, co je „recenze“ nebo „filmová kritika“ se v čase určitě mění. Dnes si například tyto pojmy řada lidí spojuje s ČSFD. Nemyslím, že je to nutně špatně. Právě vzestup internetu ukázal, že filmově-kritická praxe se může (a do jisté míry musí) měnit spolu s tím, jak se mění média. Kritika by nadále měla být typ textu, který bude film hodnotit,

interpretovat, analyzovat nebo kontextualizovat – přičemž není nutné, aby splňoval všechny tyto roviny, ale aspoň jednu z nich by splňovat měl (nemělo by jít např. jen o popis děje, v tu chvíli se jedná spíše o synopsi). Současně by kritika měla být pokud možno nezaujatá, tzn. nemělo by docházet ke konfliktu zájmů, kritik by neměl mít jiný profesní zájem na propagaci filmu atd.

Martin Šrajer (Film a doba):

Recenzi vnímám jako něco, co zas a znovu vzniká s každým recenzovaným dílem, čehož podoba není předem daná. Neměnně vysoké nároky by na sebe měli klást především jednotliví pisatelé a pisatelky. K výraznějším změnám formátu může dojít se změnou média. Zejména u videorecenzí a podcastů to s sebou zvláště v Česku bohužel nese také zjednodušování, větší podbízení se masovému vkusu, laciné honění kliků a lajků, a tedy ustupování od vysokých nároků, které by na sebe kulturní publicista, u něhož předpokládám i snahu kultivovat prostředí, v němž působí, ideálně měl mít.

Michal Kříž (Film a doba):

Nevím, zda rozumím správně. To, jak recenze/kritiky vypadají, jakou mají strukturu, popř. cíl nebo prezentaci, jistě aktualizacím podléhá a nevidím v tom nic špatného. Role recenzentů/kritiků je jistě jiná, než tomu bylo, řekněme, před dvaceti lety. Větší podíl fanoušků, kteří také píší (a mají k tomu náležitou platformu) nevidím jako problém, leckdy lze u nich nalézt myšlenku, nápad, který předčí i profesionály. Pokud ale myslíte, zda by již napsaná recenze/kritika měla být aktualizována, doplňována (v online prostředí), tak se musím přiznat, že nejsem příznivcem dodatečných úprav již hotových textů, nejedná-li se o vyložené chyby nebo nedostatky. Funkce hodnocení v umění jistě nezmizí a pravděpodobně nezmizí ani poptávka jeho příp. čtenářů (diváků v případě audiovizuální formy). Otázkou je, jaké budou podmínky a prostředí pro kritiku, to je ale ve značné míře i otázka ekonomická.

14. Četl/a nebo vycházel/a jste před svojí tvorbou nebo při ní z Bordwella

a Thompsonové (Umění filmu: úvod do studia formy a stylu) a jejich „kritérií hodnocení“ filmů, a to sice „realistického“ a „morálního“? Jedná se o hlediska, ze kterých lze snímky do určité uvažované míry „objektivně“ posuzovat.

Věra Mišková (Právo):

Pokud jde o Umění filmu, je to dnes již legendární kniha...

Iva Přivřelová (E15, Odvážné palce):

Od Bordwella a Thompsonové jsem četla Dějiny filmu, obecně mé filmové vzdělání je spíš historické.

František Fuka (FFFilm, Odvážné palce):

Tyto autory neznám a rozhodně si nikdy v životě nechci číst nic o tom, jak se "správně" mají hodnotit filmy. To jde zcela proti myšlence toho, proč píšu recenze.

Kamil Fila (Ještě větší kritik, Aktuálně.cz):

Četl jsem i Bordwellovo Making Meaning. On v zásadě tvrdí, že kritérium realističnosti nebo morálnosti je hodně pochybné (uznává kritéria inovace, komplexnosti a konzistence). Což určitě platí u objektivní analýzy. U kritiky, té "everyday practice" už to je do určité míry nezbytné, je to vyžadováno i čtenáři. Ta kritéria jsou zpochybnitelná, ale každý kritik za ně ručí svou osobností. Je na čtenářích, jak se s kritikem identifikují. Jinak беру to, že i realismus je konstrukt, a že se od sebe liší různé realismy. Morální kritéria jsou ještě komplikovanější.

Karel Ryška (alias KarelR, Moviezone.cz):

Zajímá mě spíš filmová historie, takže jsem od Bordwella četl jen The Way Hollywood Tells It: Story and Style in Modern Movies.

Ondřej Pavlík (Cinepur):

Ne, vědomě jsem z jejich kritérií nevycházel. Nevím ale, do jaké míry je nutné Bordwella s Thompsonovou číst k tomu, aby kritik tato kritéria uplatňoval. Morální kritéria jsem ve svých textech určitě někdy uplatňoval, na realistická kritéria se naopak snažím nespolehat.

Martin Šrajer (Film a doba):

Ano, Bordwellem a Thompsonovou jsem zřejmě dost ovlivněn a zprvu jsem nejspíš výrazněji aplikoval jejich neoformalistický/historicko-poetický přístup, který ale nyní již považuji v něčem za omezující, neboť moc nezohledňuje širší sociokulturní souvislosti, které může dané dílo odrážet (a zároveň mít dopad na to, o čem a jak se veřejně diskutuje). Zřejmě ale mám některá jejich kritéria natolik zažitá, že stejně zpravidla přemýšlím nad tím, nakolik je dané dílo originální nebo jak funguje coby systém, ale jde pouze o jednu rovinu, kterou se při myšlení a psaní o filmu snažím zohledňovat. Některé filmy si o analytický přístup říkají víc, jiné svádějí spíš k interpretaci. V mém případě jde zřejmě obvykle o mix obojího. V zásadě se ale domnívám, že opravdu poctivá neoformalistická analýza pro recenzi či kritiku není vhodná vzhledem k omezenému rozsahu a požadavkům kladeným na recenze a kritiky (od

kterých se obvykle očekává také hodnocení, ne jen "technický rozbor" - jakkoli i ten může být fascinující a obohacující, ale zřejmě spíš pro cinefila než pro běžného čtenáře). Hodí se myslím víc do odborného periodika, kde lze postupovat v souladu s Uměním filmu a dalšími jejich knihami (nejpraktičtější je zřejmě orientovaná Breaking the Glass Armor) a zevrubně film rozebrat.

Michala Kříže (Film a doba) zde zastupujeme **Janem Křipačem** (Film a doba):

Ano.

15. Doporučil/a byste znalost této literatury (a případně dalších zdrojů) nebo alespoň jakéhosi vytaženého „návodu“ získaného studiem nebo samouctvím i recenzentům čtenějších médií nebo zkrátka obecně všem? Koneckonců píšou pro stálé nebo potenciální diváky, kteří by pro tu přehlednost a třeba i „kvalitnější“ počtení mohli tuto snahu nebo pravidlo ocenit.

Věra Míšková (Právo):

...takže ji zajisté mohu doporučit, ale stejně vždy hraje zásadní roli vlastní schopnost kritického myšlení, zkušenosti a schopnost formulování a vyjadřování.

Iva Přivřelová (E15, Odvážné palce):

Myslím, že recenzent by se měl spíš orientovat v současném filmovém dění, dobré pokud může jezdit na festivaly, i zahraniční. Filmová teorie se víc hodí pro ty, co píšou větší kritiky do filmových časopisů určených pro poučenější filmové publikum.

František Fuka (FFFilm, Odvážné palce):

Patrně podle předchozích odpovědí NE.

Kamil Fila (Ještě větší kritik, Aktuálně.cz):

Doporučil, ale smysl to má u mladých tvárných myslí tak do 30 let.

Karel Ryška (alias KarelR, Moviezone.cz):

Jako samouk si stojím na tím, že jsou přednosti dobrého recenzenta jinde než v hlídání recenzních mantinelů. U čtenějších médií by však znalost formálních základů měla být samozřejmostí.

Ondřej Pavlík (Cinepur):

Potíž s terminologií Bordwella a Thompsonové je ten, že nejde o "návod" k psaní recenzí, jako spíše o pokus o zobecnění často se opakujících hodnotících kritérií, který vychází ze

čtení existujících textů (recenzí). Bordwell a Thompsonová netvrdí, že by taková kritéria měli kritici uplatňovat, ale že je již uplatňují. Ostatní recenzentům si netroufám nic doporučit. Každý by se měl snažit si najít způsob psaní, který mu bude vyhovovat a souznět s jeho naturelem a osobními kritérii, což může (ale nemusí) zahrnovat i vzdělávání a četbu literatury o kritice.

Martin Šrajer (Film a doba):

Myslím, že znalost filmové literatury není podmínkou k napsání dobré recenze jako takové. Vzhledem k tomu, jak široce útvar recenzí vnímám. Někdy může jít více o úvahový text, o rozvíjení některých myšlenek díla, a pro čtenáře to bude obohacující a rozšíří to jeho zážitek z díla. U některých recenzí, resp. některých typů filmů, nicméně může být žádoucí znalost určitých teorií a filmové historie, aby např. nedocházelo k tomu, že recenzent vydává za novinku něco, co má dlouhou tradici, případně nemá vypěstovanou citlivost k nějakému typu umění, protože postrádá analytické nástroje, kterými by jej dokázal uchopit. Čili to nepovažuji za nutné, ale zároveň to není na škodu.

Michala Kříže (Film a doba) zde zastupujeme **Janem Křipačem** (Film a doba):

Toho Bordwella by bylo určitě dobré znát. Ale kdo to recenzentům doporučí? Zaměstnavatel/šéfredaktor by si měl vybírat takové lidi, kteří tu základní literaturu budou mít nastudovanou. Zpětně se to těžko dá dohnat. Takže myslím, že je to úkol univerzity, aby připravili mladé lidi na budoucí kariéru.